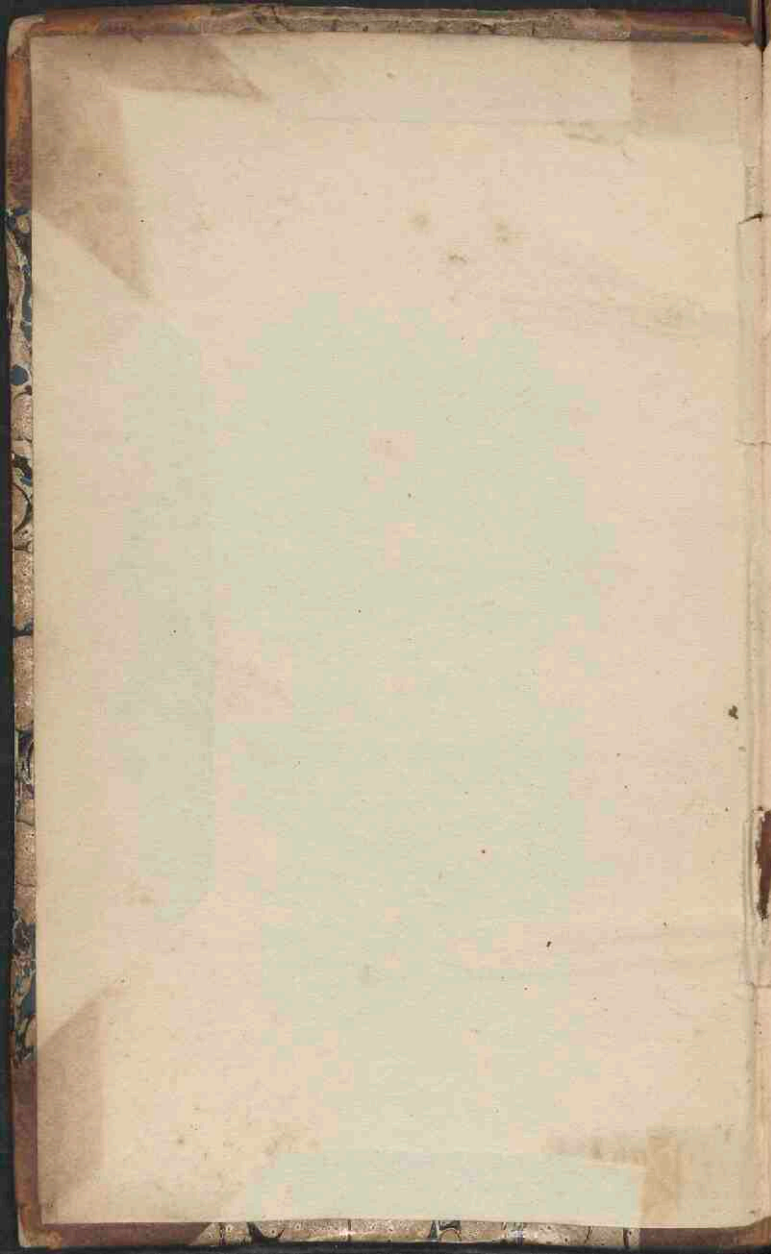

lets over het geweten.

<https://hdl.handle.net/1874/353475>

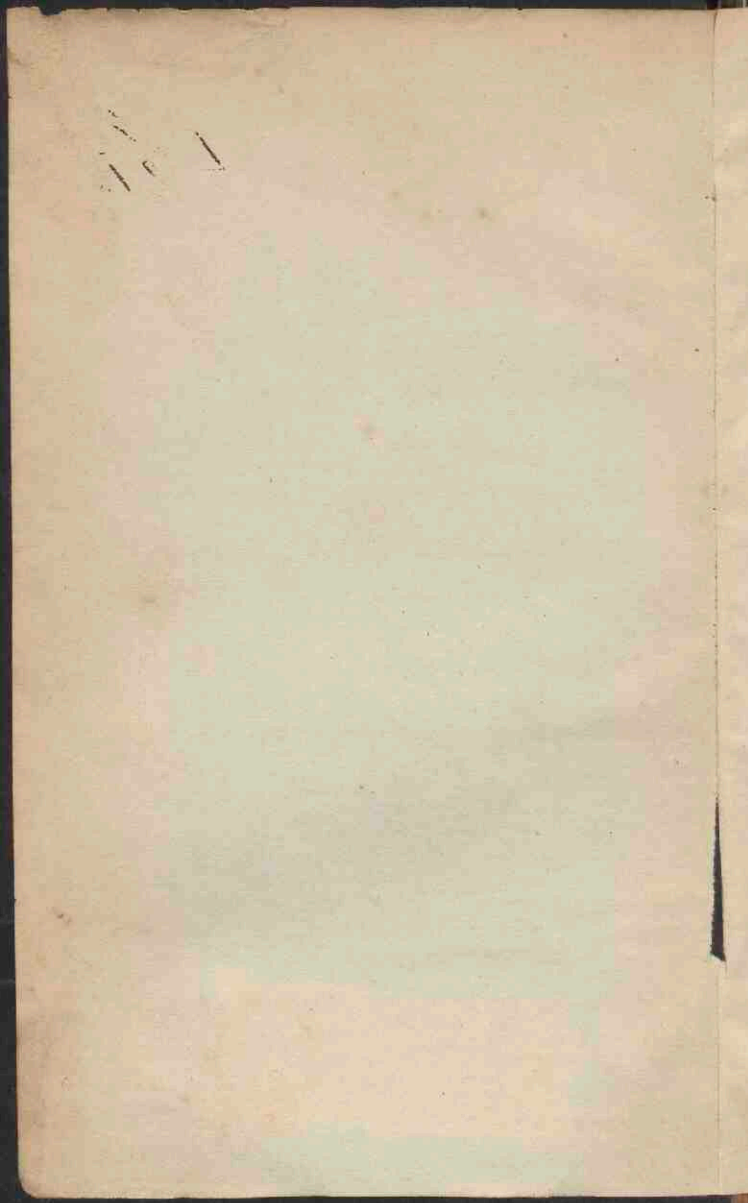

I 4. 368.

Bibl. et Arch. Scrimuz Inst.

Nederlandsch Zendinggenootschap

gec. **I E T S** (1)

OVER HET

I $\frac{7}{21}$

PKE 1328

G E W E T E N.

TWEEDE DRUK.

TE ROTTERDAM,

BIJ M. WIJT & ZONEN,

Drukkers van het Nederlandsche Zendinggenootschap.

1851.

N°. LVIII.

1852

G. B. H. F. N.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

VOORBERIGT.

Gecommitteerden van het Nederlandsche Zendelinggenootschap, tot het opstellen, verzamelen en uitgeven van kleine Stukjes ter bevordering van Evangelische kennis en godzaligheid, ook bij mingeoefenden; —
namelijk: J. G. VORSTMAN, R. ADRIANI, Predikanten te Rotterdam, L. DIBBITS, L. MERENS, Predikanten, H. E. VINKE Th. Dr. en Hoogleeraar te Utrecht, J. MOLL, Jacobz. Predikant te s' Gravenhage en W. VAN DER LEEUW Pre-

dikant te Amsterdam, overeenkomstig hun
ambt en hunne bediening, dat oogmerk
gaarne willende bevorderen, en in uitzigt
op des Heeren medewerkenden zegen, bieden
het nevensgaande Stukje hunnen landgenooten
aan; erkennende intusschen geene uitgave
voor echt, dan welke door een hunner, of
door de drukkers dezes, ondertekend is.

M. Wijt & Zonen

God, onze Schepper en Weldoener, heeft ons op onze reis door dit leven een' goeden en getrouwen gids, die ons overal vergezelt, nooit zich geheel verwijdert, tot reisgenoot gegeven. Deze gids is de beste van alle onze vrienden, die wij ooit op aarde hebben, of kunnen hebben. Hij is een vriend van waarheid en regt, en zoekt niets anders dan ons geluk en onze vreugde. Hij let op alle onze gangen, daden en woorden, slaat zelfs onze gewaarwordingen gade. Hij geeft goeden raad, en waarschuwt ons tegen gevaren. Hij vleit ons nooit, ziet ons wel eens niet vriendelijk aan, bestraft ons scherp, maar altijd tot ons best, en nooit, of wij hebben het verdiend. En als hij ons met een' goedkeurenden blik verwaardigt, dan is het als of de liefelijke zon voor ons in den morgenstond opgaat, en met haar hemelsch licht ons verkwikt en ver-

vrolijkt. Wij gevoelen ons dan zoo verge-
noegd, zoo wel te moede, dat wij in zijn
gezelschap alle andere vrienden kunnen mis-
sen. — Die trouwe gids is het Geweten. Ik
wilde het u leeren kennen, u doen gevoelen
van welk een hoog belang het is, om het
als uwen besten en trouwsten vriend te be-
schouwen, en het ten vriend te houden: u
opwekken, om toe te zien, dat het niet in
uw vijand verandere, en uw aanklager bij
God worde.

Zonder verdere voorafrede kunnen wij ter-
stond de taak opvatten. In de eerste Afdee-
ling van dit boekje zoek ik u het geweten in
deszelfs aard, bestaan en werkzaamheden na-
der te doen kennen. In de andere u aan te
wijzen, hoe wij naar Gods bedoeling, volgens
Zijn Woord, en tot ons waar belang omtrent
hetzelve behooren te verkeerren.

EERSTE AFDEELING.

HET GEWETEN IN DESZELFS AARD, BESTAAN
EN WERKZAAMHEDEN.

§ 1.

Wat is het Geweten?

Door het woord *geweten*, *gewisse*, *conscientie*, eigenlijk *bewustheid*, *medeweten*; bedoelt men datgene in ons, waardoor wij over ons zedelijk bestaan, over het goede of slechte onzer bedrijven oordeelen. Om dit wel te verstaan, en met juistheid aan te wijzen, wat het geweten is, moet ik op het zedelijk gevoel opmerkzaam maken. Wij hebben namelijk in ons een zedelijke smaak, of wilt gij liever, eene zekere overtuiging van betamelijkheid en onbetamelijkheid, waardoor wij goed en kwaad kunnen onderscheiden; eene wet, geschreven in onze harten, ontstaande uit het innerlijk besef van onze afhankelijkheid en verpligting aan den hoogen God, en onze verantwoordelijkheid voor Hem. Hoe donker dat begrip ook zijn moge, omtrent zedelijk goed en kwaad, waardoor wij het een als betamelijk en geoorloofd, het an-

dere als onbetamelijk en niet geoorloofd beschouwen; naar die overtuiging spreekt eene inwendige stem het oordeel over onze daden uit, om die goed of af te keuren, te prijzen of te verfoeijen. Deze eigenschap der ziel, die wonderbare stem van God in ons gemoed, wordt het geweten genoemd. Men heeft wel eens de zedelijke wet van God, die in de harten van alle menschen geschreven is, het geweten genoemd; doch dit is niet juist en naauwkeurig. Wij moeten het geweten meer als een' getuige en regter, dan als eene wet beschouwen. Het is een getuige, die kennis draagt van hetgeen door ons gedaan of verwaarloosd wordt. Het is een regter, die vrijspreekt of veroordeelt. Zoo verklaart de Apostel Paulus, dat de Heidenen *zich zelve eene wet waren*, voor zoo ver het licht der natuur hen niet onkundig liet van hetgeen zij doen en laten moesten, en hij voegt er bij: *hunne conscientie mede getuigende, en de gedachten onder malkander hen beschuldigende of ontschuldigende* (1). Er is dus onderscheid tusschen het zedelijk gevoel en

(1) Rom. II: 15.

het geweten. Het zedelijk gevoel is de wet, het boek, waarnaar de getuige en de regter de beschuldiging inbrengt, en uitspraak doet. Het geweten is de getuige, die van onze handelingen kennis draagt; de regter, die aanwijst, of onze bedrijven met onzen plicht al of niet overeenkomen. Het geweten is aan den eenen kant eene innerlijke bewustheid, of liever, eene vaardigheid van beoordeeling, van hetgeen goed of kwaad, geoorloofd of ongeoorloofd is; het is, aan de andere zijde eene onvrijwillige beoordeeling onzer daden, naar het rigtsnoer der zedelijke verpligting, en een gevoel van ontevredenheid of van voldoening, naar mate men wél of kwalijk gehandeld heeft.

§ 2.

Hoe werkt het geweten en worden deszelfs werkzaamheden kenbaar?

Wie als een redelijk mensch handelt, bedenkt, bij iedere verrigting van eenige aan gelegenheid, of hij het al, dan niet zal kunnen uitvoeren, of het aan zijne bedoeling zal

beantwoorden, of hij er voordeel van genieten, dan of het hem schade berokkenen zal. Doch indien wij nu niet geheel onnadenkend daarheen leven, dan rijst er daarna nog eene andere vraag of gedachte bij ons op; het is de vraag: staat mij dit vrij of niet? is het goed of kwaad? mag ik doen wat ik heb voorgenomen, of moet ik het nalaten? En het blijft hier niet bij de enkele vraag, maar ook onmiddelijk daarop zegt eene heimelijke stem dikwerf ondanks ons zelve: gij moogt dit doen, of sta daarvan af, het is u niet geoorloofd! Dit is de werkzaamheid des gewetens, daarin bestaande, dat zij onze voornemens en daden beoordeelt, het zij om die goed te keuren en toe te juichen, het zij om die af te keuren en te veroordeelen. Even als het gezonde oog gemakkelijk de kleuren onderscheidt; gelijk het geluid onze ooren treft, zoo worden wij ook door de stem des gewetens in ons binnenste onderrigt en vermaand, gewaarschuwd en bestraft. Als wij gereed staan iets te verrigten of te verzuimen, dan beoordeelt ons geweten, of dit met onzen pligt, met Gods wil en gebod

overeenkomstig, dan wel daarmede strijdig is. Dit geschiedt dikwerf met bijzondere snelheid en levendigheid. Het ontraadt ons de zonde, waarschuwt tegen het kwade, wekt op tot het goede, en doet ons gevoelen, hoe betaamelijk en heilvol het is, naar Gods wil te handelen en Zijne bevelen te volbrengen. Het zijn niet alleen tegenwoordige voorvallen en bedrijven, waarover het geweten ons tot verantwoording roept: ook het verledene stelt die inwendige regter met klaarheid ons voor onzen geest. Het is een getuige, die zich van het geheugen bedient en menigwerf, ondanks ons zelve, rekenschap vordert. Het is door het geweten, dat wij bewustheid kunnen hebben van onze daden en woorden, oogmerken en beginselen, begeerten zelfs en gedachten. Met zachte stem fluistert het geweten ons zijne vermaningen, waarschuwingen, beschuldigingen toe, doch daarbij tevens zóó getrouw, zóó krachtig, dat ze den zondaar wel eens als een donder in de ooren klinken. Nu eens stiller, dan weder luider en nadrukkelijker spreekt het tot ons, vooral bij vermaningen van ouders, leeraars en vrienden.

onder het gehoor der prediking van Gods woord of bij deszelfs overdenking. Als de zonde wordt afgemaald in hare afschuwelijkheid en strafbaarheid, als het zalige der dienst van God levendig wordt aangewezen. Als men hoorde: »de vriendschap der wereld is vijandschap Gods;» »de wereld gaat voorbij en hare begeerlijkheid; maar die den wille Gods doet, blijft in der eeuwigheid.» Als men gewezen wordt op Gods grootheid en goedheid, inzonderheid als ons de uitnemende alles te boven gaande liefde en genade van God, tot ons onwaardige en verlorene zondaren in hare kracht, bij het kruis van Christus wordt voorgesteld, en het hart daardoor geroerd, dan zeide wel eens eene verborgene stem in het binnenste: »och! dat het anders en zóó met mij ware!» dan sprak het geweten door het woord van God. Ziet, zóó werkt de Geest des Heeren, naar Zijne belofte in den doop aan ons gedaan, op ons geweten, om ons tot geloof en bekeering te brengen!

Vele omstandigheden en ontmoetingen kunnen onder het bestuur van God daartoe medewerken. Nu eens zijn het blijde en ge-

wenschte uitkomsten , zegeningen en weldaden , die beschamen en treffen ; dan weder verliezen , tegenspoeden , ziekte en berooving , die als met luide stemme toeroepen : hoog om hoog , het hart naar boven , hier beneden is het niet ; in God is al uw heil ! Daar treft het achtbaar voorbeeld en de trouwhartige vermaning van een' opregten vriend het gemoed , elders brengt het ontzettend einde van een' dienaar der zonde , den afgedwaalden tot inkeer , ginds doet het juichend sterven van eenen vromen , die in vrede heenging , het geweten ontwaken , en brengt heilzame indrukken te weeg , die , indien zij door Gods genade bijblijven en doorwerken , meermalen vruchten dragen ter bekeering ten eeuwigen leven . Zoo kan alles , wat geschikt is om nadenken en ernst op te wekken , het geweten doen spreken . Zoo klopt God , door zijnen goeden Geest , gedurig aan de deur onzer harten . Zoo is er velerlei , waarvan de Heer in den hemel zich bedient , om dien getuige binnen in ons zijne stem te doen verheffen . Men kan die stem wel voor een poos verdooven , doch op den duur kan men haar niet

doen zwijgen. Men kan het geweten paaijen en stillen, maar niet geheel in slaap wiegen, niet beletten, dat het soms verschrikkelijk ontwake, en zijn onderdrukt regt herneme.

§ 3.

*Het bestaan des gewetens door den Bijbel,
de geschiedenis, en de ervaring
aangetoond.*

Dat alle menschen zulk een geweten hebben, dit zal wel niemand betwijfelen. Gij en ik, lezers! wie gij ook wezen moogt, hebben die getuige in ons binnenste en kunnen deszelfs stem hooren. Niemand werd er ooit gevonden, zelfs niet de grootste booswicht, die dezelve altijd heeft kunnen smoren. Het is zoo: men spreekt wel eens van een mensch zonder geweten. Doch men wil hiermede niet zeggen, dat zoo iemand werkelijk geen geweten heeft. Dit wordt er door bedoeld, dat zulk een mensch op de stem van zijn geweten geen acht geeft, hetzelfde onderdrukt en wederstaat, geheel en al gewetenloos handelt, als of hij geen geweten

had. Wilde ik dus het aanwezen des gewetens betoogen, zulks zou eene overtollige moeite zijn, en misschien niet minder ongerijmd en dwaas mogen genoemd worden, dan te willen bewijzen dat er eene zon is, terwijl haar weldadig licht ons beschijnt. Niet zoo zeer dus, om u te overtuigen, als of gij niet wist noch geloofde, dat God aan ieder mensch zulk eenen trouwen reisgezel heeft medegegeven, als wel, om u het geweten in deszelfs werkingen te leeren kennen, ga ik u over het bestaan of aanwezen des gewetens onderhouden, zoo als dit uit Gods woord, de geschiedenis, en de ervaring blijkt.

§ 4.

*Het geweten in deszelfs bestaan uit
Gods woord aangewezen.*

In onze gewijde Schriften, bepaaldelijk in die des N. Verbonds, wordt dikwerf van het geweten (*de conscientie*) melding gemaakt. Dit geschiedt met een onderscheiden doel, doorgaans om zich op het geweten des menschen te beroepen. Wij vinden daar de ver-

klaring, dat de Heidenen die de wet niet hebben, *van nature*, van zelfs, uit kracht van natuurlijken aanleg, als zedelijke menschen, en dus zelfs zonder hoogere openbaring doen hetgeen de wet gebiedt, en zich zelven tot eene wet zijn, als die toonen het door de wet gevorderde in hunne harten geschreven te hebben, *hunne conscientie mede getuigende, hunne gedachten hen onder elkander beschuldigende en ontschuldigende* (1). Toen eens de Schriftgeleerden en Farizeërs, met een boosaardig doel, eene vrouw in overspel gegrepen tot Jezus bragten, om Zijne uitspraak over de toepassing der Mozaïsche wet op hare misdaad te hooren, werden zij door den Heer beschaamd gemaakt: daar Hij hen toevoegde: »wie van u zonder zonden is, werpe het eerst den steen op haar.” De Evangelist Johannes eindigt de mededeeling dezer bijzonderheid met bijvoeging: *zij, dit hoorende en van hunne conscientie overtuigd zijnde, gingen weg, de een na den anderen* (2) De Apostel Paulus dringt de vermaning tot onderwerping aan de burger-

(1) Rom. II: 14, 15. (2) Joh. VIII: 9.

lijke overheid, die Gods dienaressen is op aarde, bij de geloovigen te Rome, onder anderen ook daarmede aan: *het is noodig onderworpen te zijn, niet alleen om der straffe, maar ook om der consciëntie wille* (1). Bij de behandeling der twistvraag, over het eten van vleesch der dieren, die aan de afgoden geofferd waren, welke sommigen in de Corinthische Gemeente verdeelde, wekt Paulus bij herhaling op, om het geweten niet te kwetsen of te ergeren, noch dat der broederen (2). Dezelfde Apostel verklaarde, dat hij *hierin zich zelve oefende, om altijd eene onergerlijke consciëntie te hebben bij God en de menschen* (3). Voor den Joodschen raad staande, schroomde hij niet, bij het overzien der vergadering, vrijmoedig en onbedeesd te betuigen: *mannen, broeders! ik heb met alle goede consciëntie voor God gewandeld tot op dezen dag* (4). Hij wenschte *zich aangenaam te maken bij alle consciëntien der menschen* (5), en *hoopte in hunne consciëntien geopenbaard*

(1) Rom. XIII: 5. (2) 1 Cor. VIII: 7, 10, 12.
 X: 25, 27, 28, 29. (3) Hand. XXIV: 16.
 (4) Hand. XXIII: 1. (5) 2 Cor. IV: 2.

te zijn (1). Hij beroept zich op het getuigenis zijner conscientie, dat hij in eenvoudigheid en opregtheid Gods, niet in vleeschelijke wijsheid, maar in de genade Gods in de wereld verkeerd had (2), verklaart, dat zijne conscientie mede getuigenis geeft door den H. Geest (3), en be-
 tuigt: ik danke God, wien ik diene in eene reine conscientie (4). Soortgelijke verklaringen treft men bij herhaling aan in de brieven des grooten Apostels. Eveneens maakt ook Petrus meermalen melding van het geweten. Hij roemt het als genade, wanneer iemand om de conscientie voor God zwaarigheid verdraagt (5), lijdende ten onregte. Om zich tegen het lijden te sterken en onder hetzelfde behoorlijk te gedragen, rekent hij het als een eerste vereischte; hebt eene goede conscientie (6). De doop werd door hem beschouwd als eene vraag, eene onder-
 vraging, en daardoor belofte en verpligting van een goed geweten voor God, door de opstanding van Jezus Christus (7).

(1) 2 Cor. V: 11. (2) 2 Cor. I: 12. (3) Rom. IX: 1.

(4) 2 Tim. I: 3. (5) 1 Petr. II: 19. (6) 1 Petr. III: 16.

(7) 1 Petr. III: 21.

In alle de aangehaalde plaatsen uit het woord van God wordt met eigenlijke bewoordingen van het geweten gewag gemaakt. Behalven deze treft men ook eenige uitspraken aan, waar het woord geweten wel niet letterlijk genoemd, doch niet te min bedoeld wordt. Het moge genoeg zijn een paar plaatsen te noemen, waarvan de eene uit het Oude, en de andere uit het Nieuwe Verbond ontleend is. De wijze Spreukdichter schijnt op de werkingen des gewetens te doelen, zoo als het doordringt tot de verborgenste schuilhoeken des harten, daar hij zegt: *de ziel des menschen is eene lamp des Heeren, doorzoekende alle de binnenkameren des buiks*, de verborgenste schuilhoeken des harten (1). Duidelijker is hetgeen de Apostel Johannes schreef, *Indien ons hart (ons) veroordeelt, God is meerder dan ons hart en Hij kent alle dingen. Geliefden! indien ons hart ons niet veroordeelt, zoo hebben wij vrijmoedigheid tot God* (2). Onder de meer algemeene benaming, het hart, schijnt vooral die werkzaamheid der

(1) Spreuk. XX: 27. (2) 1 Joh. III: 20, 21.

ziel bedoeld te wezen, welke het geweten genoemd wordt.

§ 5.

Proeven uit de geschiedenis ontleend.

Hetgeen de gewijde schrijvers in stellige uitspraken betuigen en verklaren, dat wordt mede bevestigd door de geschiedenis van vroegere en latere eeuwen. Even eens als het woord van God ons doorgaans onderrigt mededeelt, niet zoo zeer door redenering, als wel aanschouwelijk door geschiedenis en voorvallen, die krachtiger werken, en meer tot het hart en gevoel spreken; zoo geschiedt het ook ten aanzien des gewetens. Wij zien de werking des gewetens bij het eerste menschenpaar, onmiddelijk nadat zij Gods gebod overtreden hadden, toen hunne oogen geopend werden, en zij gewaar werden, dat zij naakt waren. Nu was Edens hof met alle deszelfs bekoorlijkheden voor hen geen Paradijs meer. De stem van den liefderijken Schepper, te voren zoo aangenaam, joeg hen siddering en vrees aan. Door hun geweten veroordeeld,

eer zij nog gevonnisd werden, poogden zij zich voor Gods tegenwoordigheid te verschuilen in het dichtst geboomte (1). Hoe vreeselijk strafte de wroeging der conscientie den broedermoorder Kain. Het is als of de schim van den onschuldigen Abel hem overal vervolgt, en zijn bloed wrake roept met eene stem, die hij niet verdragen kan. Hij moet zwerven en dolen, en waar hij ook henen vliedt, zichzelf kan hij niet ontvlugten. Zijn angstig geweten, gestrenger dan God de Heer, doet hem overal gevaar duchten en zeggen: *mijne misdaad is grooter, dan dat zij vergeven worde, het zal geschieden, dat al wie mij vindt, mij zal doodslaan* (2). Hoe luide sprak de stem van het ontwaakte geweten in Jozefs broeders, toen zij door den ongekenden Egyptischen Landvoogd beproefd werden. Tweeëntwintig jaren waren er verloop, sints zij den gruwel te Dothan pleegden, niets is er, dat hen daaraan doet denken, en echter kunnen zij het voor zich niet verbergen: dit is de straf van hetgeen wij toen bedreven. Zij kunnen zich niet weêr-

(1) Gen. III: 7, 8. (2) Gen. IV: 13, 14.

houden tot elkander te zeggen: *voorwaar wij zijn schuldig aan onzen broeder, wiens benaauwdheid der ziele wij zagen, toen hij ons om genade bad, maar wij hoorden niet, daarom komt deze benaauwdheid over ons* (1). Waarbij Ruben hen herinnerde: *heb ik u niet gezegd: zondigt niet tegen dezen jongeling, maar gij hoordet niet, en ook zijn bloed, ziet het wordt gezocht* (2). Zelfs na Jacobs dood waren zij nog bekommerd, dat Jozef op hen verhalen zou, wat zij vroeger tegen hem misdreven hadden. Zoo bitter en langdurig wreekt zich het geweten! Zelfs moesten zij eens het openlijk bekennen; *wat zullen wij zeggen en waarmede ons regtvaardigen? God heeft de ongerechtigheid uwer knechten gevonden* (3). Hij straft ons om vroeger gepleegde misdrijven. Was het niet de beschuldiging des gewetens, die den ongelukkigen Saul deed vreezen, en in plaats van zich tot God te wenden, naar eene sluwe zoogenaamde tooveres heendreef, en hem van alle geschiktheid beroofde, om den vijand kloeken weer-

(1) Gen. XLII: 21. (2) Vs. 22. (3) Gen. XLIV: 16.

stand te bieden? Zoo bluscht een gejaagd en kloppend geweten den moed uit, en verlamt alle veerkracht der ziel. *De goddeloozen hebben geen vrede, zegt God* (1). Niet minder sterk zien wij de werkingen des gewetens in den rampzaligen Judas Iscarioth, toen hem de oogen opengingen. In den folterenden angst die hem verscheurde, liep hij als een gejaagde heen en weder. Hij begeeft zich naar den tempel, en brengt aan de Overpriesters en Oudsten de zilverlingen, het loon des verraads weder, zeggende: ik heb gezondigd, verradende het onschuldig bloed. Die booswichten geven hem ten antwoord: wat gaat ons dat aan. Gij moogt toezien. En nu werpt hij die penningen van zich, om daarvan los te zijn, of dit hem eenige verligting geven mogt. Doch vruchteloos; hij verlaat den tempel even troosteloos en bezwaard, als hij daar ingetreden was. Welhaast overmeestert hem de wanhoop, die eindigt in den akeligen zelfmoord (2). De weifelende Pilatus mogt, om de gunst des Keizers niet te verliezen, zijn geweten verkrachten en de

(1) Jcs. LVII: 21. (2) Matth. XXVII: 1-10. Hand. I: 18.

houden tot elkander te zeggen: *voorwaar wij zijn schuldig aan onzen broeder, wiens benaauwdheid der ziele wij zagen, toen hij ons om genade bad, maar wij hoorden niet, daarom komt deze benaauwdheid over ons* (1). Waarbij Ruben hen herinnerde: *heb ik u niet gezegd: zondigt niet tegen dezen jongeling, maar gij hoordet niet, en ook zijn bloed, ziet het wordt gezocht* (2). Zelfs na Jacobs dood waren zij nog bekommerd, dat Jozef op hen verhalen zou, wat zij vroeger tegen hem misdreven hadden. Zoo bitter en langdurig wreekt zich het geweten! Zelfs moesten zij eens het openlijk bekennen; *wat zullen wij zeggen en waarmede ons regtvaardigen? God heeft de ongerechtigheid uwer knechten gevonden* (3). Hij straft ons om vroeger gepleegde misdrijven. Was het niet de beschuldiging des gewetens, die den ongelukkigen Saul deed vreezen, en in plaats van zich tot God te wenden, naar eene sluwe zoogenaamde tooveres heendreef, en hem van alle geschiktheid beroofde, om den vijand kloëken weer-

(1) Gen. XLII: 21. (2) Vs. 22. (3) Gen. XLIV: 16.

stand te bieden? Zoo bluscht een gejaagd en kloppend geweten den moed uit, en verlamt alle veerkracht der ziel. *De goddeloozen hebben geen vrede, zegt God* (1). Niet minder sterk zien wij de werkingen des gewetens in den rampzaligen Judas Iscarioth, toen hem de oogen opengingen. In den folterenden angst die hem verscheurde, liep hij als een gejaagde heen en weder. Hij begeeft zich naar den tempel, en brengt aan de Overpriesters en Oudsten de zilverlingen, het loon des verraads weder, zeggende: ik heb gezondigd, verradende het onschuldig bloed. Die booswichten geven hem ten antwoord: wat gaat ons dat aan. Gij moogt toezien. En nu werpt hij die penningen van zich, om daarvan los te zijn, of dit hem eenige verligting geven mogt. Doch vruchteloos; hij verlaat den tempel even troosteloos en bezwaard, als hij daar ingetreden was. Welhaast overmeestert hem de wanhoop, die eindigt in den akeligen zelfmoord (2). De weifelende Pilatus mogt, om de gunst des Keizers niet te verliezen, zijn geweten verkrachten en de

(1) Jes. LVII: 21. (2) Matth. XXVII: 1-10. Hand. I: 18.

onschuld veroordeelen; het baatte hem niets. Hij werd naar Vienne in Frankrijk gebannen en is aldaar, zoo men verhaalt, de moordenaar van zichzelf geworden. Hoe werd Herodes Antipas, de moordenaar van den edelen Johannes gestraft door de wroegingen van zijn verschrikt geweten, toen hij hoorde gewagen van de wonderen, die de Heer Jezus verrigt had, en zeide tot zijne hovelingen: *deze is Johannes de dooper, hij is opgewekt uit de dooden, en daarom werken die krachten in hem* (1). Van eenen anderen Herodes, die uit argwaan, sommigen zijner onderdanen, zijne vrouw en zijne zonen, alsmede de jonge kinderen te Bethlehem had laten ombrengen, wordt verhaald, dat hij als een' waanzinnigen zijn paleis doorliep, den naam zijner vermoorde echtgenoot Mariamne uitgillende. De oude Grieksche geschiedenis levert ons in het voorbeeld van Orestes, eene treffende proeve van de krachtige werking des gewetens. Hij had zijne moeder laten dooden, om daardoor den moord te wreken, op hare aanzetting aan zijnen vader

(1) Matth. XIV: 2.

Agamemnon gepleegd. Hij gevoelde echter dat hij als zoon allerminst bevoegd was, om zijne moeder te straffen, hij leed voor deze afschuwelijke misdaad gedurende vele jaren, schoon hij als een Vorst van niemand werd gevonnisd. Zijn geweten pijnigde hem niet te min onophoudelijk met het verwijt, dat hij haar, die hem ter wereld bragt, had laten dooden. In angstige onrust zwierf hij als een vlugteling Griekenland door, terwijl elk een hem verfoeide, daar het afgrijzen, dat hij van zichzelf had, op zijn gelaat geteekend stond. Zoo werdt de booswicht door zijnen inwendigen regter gestraft! Van Antiochus den vervolger der Joden, wien vleijerij ten onregt met den naam van voortreffelijken vereerd heeft; van Filippus den II, Koning van Spanje, die in ons vaderland, duizenden door beulshanden liet ombrengen, wordt even als van den wreeden Nero en Caligula verhaald, dat zij ter straf hunner moorderijen, door de ijsselijkste wroegingen gefolterd werden. Men verhaalt van Olivier Cromwell, beschermheer van Engeland, die den wettigen Koning Karel de I op het scha-

vot had doen sneven , dat hij in den laatsten
 tijd zijnes levens nauwelijks twee nachten
 achter elkander op hetzelfde bed en in de-
 zelfde kamer durfde slapen ; en hoe hij daar-
 bij te moede is geweest , wie zal dit ons
 zeggen ? Opmerkelijk is hetgeen van Ka-
 rel IX , Koning van Frankrijk staat aangetee-
 kend : » dat sedert den beruchten moord-
 » nacht van den 24 Augustus 1572 , het
 » ontwaakte geweten hem geen rust meer
 » liet. Overal waande hij zich van de schim-
 » men der vermoorden vervolgd , dikwijls
 » sprong hij met schrik in den slaap op ,
 » de rust was van hem geweken naar lig-
 » chaam en ziel. Zijne voormalige minne ,
 » eene Protestantsche vrouw , welke het
 » bloedbad van den Bartholomeusnacht ont-
 » komen was , was de getuige zijner ziels-
 » angsten. Te vergeefs zocht zij hem op te
 » beuren en op Gods barmhartigheid te wij-
 » zen : welke , gelijk zij zich uitdrukte » met
 » » den mantel der gerechtigheid van Christus ,
 » » zijne zonden zoude bedekken , wanneer
 » » hij ze betreurde. » Hij had geen oor
 » meer voor dezen troost , slechts tranen ,

» waarmede hij den doek vol weende, dien » hem de minne aanbod" (1).

Men meene niet, dat het alleen na groote wanbedrijven is, dat het geweten zijne stem verheft, om met hevige folteringen te pijnigen. Het zwijgt bij niemand, zelfs bij hem, wiens lust het is Gods wil te doen, laat het zich na afwijking en verstrooiing hooren, en waar het zijne stem verheft, daar baart het vrees en benaauwdheid, daar neemt het de vrijmoedigheid weg, en doet met een bezwaard gemoed handelen. Wij zien dit in den aartsvader Jacob, wiens beschuldigend geweten hem kleinmoedig maakte, en bij de ontmoeting van zijnen broeder Ezau met vrees vervulde (2). Toen David in de spelonk van Engedi stillekens een slip afsneed van Sauls mantel, sloeg hem het harte, zoo als onze geleerde Randteekenaars met regt hebben opgemerkt, vreezende of hij God mogt vertoornd hebben, omdat hij den koning deze smaadheid had aangedaan (3). Toen dezelfde

(1) HAGENBACH, het wezen en de geschiedenis der Hervorming, III D. bl. 145.

(2) Gen. XXXII: 7. XXXIII: 3.

(3) 1 Sam. XXIV: 6.

wiens wil hun dit kwaad overkwam (1). Eenigermate vinden wij die zelfsbeschuldiging des gewetens in Jezus discipelen, toen zij eens met den Heer te Kapernaum gekomen, door Hem gevraagd werden: waarvan hadt gij woorden onder elkander op den weg? stil zwegen, daar zij onder weg met elkander gesproken hadden, *wie de meeste zoude zijn* (2)? In de schriften van Cicero, en bij sommige oude wijsgeeren treffen wij menigvuldig beroep aan op het geweten, welks goedkeuring de beste belooning is van brave daden, en waardoor zij, die kwaad gedaan hebben, vreezen, daar de straf hen gedurig voor den geest zweeft. En niet slechts bij deze beschaafde, ook onder ruwe Heidenen heeft men duidelijke proeven aangetroffen van het getuigenis der conscientie. Er is geen mensch, bij wien deze stem niet nu en dan gehoord wordt. De geschiedenis getuigt het in duizende voorbeelden. Hoe vele marmeren zalen zoowel als enge kerkers, indien zij spreken konden, zouden het mede verklaren, dat er op aarde geen kwaal of jammer is met de folteringens des gewetens gelijk te achten!

(1) Jona I: 12. (2) Marc. IX: 33, 34.

§ 6.

Getuigenis der eigene ondervinding.

Ik beroep mij hier op u allen, die dit boekje onder de oogen krijgt of leest. Ook in u en mij is zulk een getuige en regter aanwezig, voor wien evenmin onze bedoelingen als onze daden verborgen zijn, en wiens vriendelijke toespraak meer waard is, dan al de lof der wereld. Of kent gij dat beschuldigen en ontschuldigen niet? Herinnert u dan eens de uren van gevaar en onrust; die gij beleeft hebt, of onderzoekt u zelve bij ontzettende natuurtooneelen, bij onweders en stormvlagen, of waar gij bedreigd wordt met gevaar des levens. Bedenkt, welk een streeklend genot er te vinden is in de vrijspraak van dien inwendigen regter; hoe wèl gij te moede waart bij de goedkeuring en toejuiching des gewetens. Onder de verstrooiingen der vermaken, in het gewoel des bezigen levens moge de stem van het geweten veelal en ligtter zwijgen, in de eenzame stilte des nachts, op het afgezonderde leger laat zij zich te feller hooren, en jaagt den zondaar talrijke

verschrikkingen aan. In gezondheid en voor-
spoed moge zij minder gehoor vinden, bij te-
genspoed dringt die stem sterker door, en op
het ziek- of sterfbed, bij den aanblik der
eeuwigheid, als wij ons zelve en anderen
niet meer misleiden kunnen, jaagt zij den
zondaar een' rilling door het gebeente. Die
goedkeurende stem, de zoetste belooning voor
den strijd der deugd, is immers geene be-
goocheling. Die aanklagt en veroordeeling
kan wel geene vrees voor menschen zijn. Dan
immers zou dit ophouden bij de verborgenste
daden, die geen sterveling bespieden of ont-
dekken kan. Dan zou de bewustheid van het
goede gewild en gedaan te hebben, geen
troost verschaffen waar de onschuld in boeijen
zucht. Dan zou de dief of moordenaar niet
beven op het ritselen van een blad, niet
vlugten waar geen vervolger is. Dan zou het
niet gebeurd zijn, gelijk de geschiedenis der
lijfstraffelijke regtsplegingen daarvan voorbeel-
den oplevert, dat iemand door den angst van
een benaauwd geweten gedreven, zichzelven
aanklaagde wegens eene misdaad, van welke
hij niet verdacht werd, even als of het zwaard

der gerechtigheid zijne folteringen konde wegnemen. Zoo pijnigt het geweten met duldelooze smarten den ongelukkigen, die zichzelf wil, maar niet kan ontvlieden. Men kan die stem des gewetens ongehoorzaam zijn, men kan het sussen en in slaap wiegen, maar niet verhinderen, dat het ontwake en het misdrijf met levendige verwen te voorschijn brenge. Het houdt register van alles, wat wij vroeger of later verrigteden; niets van hetgeen tot onzen zedelijken toestand betrekking heeft, kan uit hetzelfde geheel, en voor altijd worden uitgewischt. Na eenmaal zijn oordeel te hebben uitgesproken, zwijgt het niet; maar laat zich daar vooral weder hooren, waar het zijne stem met kracht kan doen gelden. O! wie telt de zuchten en bange klagten, die het ontwaakte geweten heeft uitgeperst. En wordt het hier gedurig op den mond geklopt, hoe zal het dan bij den verstockten zondaar aan gindsche zijde van het graf, eens in zelfvervloeking en wanhoop ontwaken!

Verschillende gesteldheid des gewetens.

Ieder mensch heeft een geweten, doch niet bij allen openbaart het zich evenzeer, of spreekt even luid en helder. Van daar, dat wij over de verschillende gesteldheid des gewetens moeten handelen. Het geweten is wel in den oorsprong eenerlei, doch de toestand, deszelfs kracht of zwakheid, gezonden of ziekelijken staat is bij den een en ander, ja bij denzelfden mensch op onderscheidene tijden zeer verschillende. Ware de mensch in den gelukkigen toestand van kinderlijke onschuld, waarin de wijze en goede Formeerder hem in den beginne plaatste, staande gebleven, dan zoude er niet die onderscheidene gesteldheden des gewetens geweest zijn, van welke wij nu tot onze vernedering kennis dragen, en die wij bij ons zelve vooral noodig hebben te kennen. De mensch, met Gods beeld versierd, had een rein geweten, dat onbevlekt en onbeneveld was, nimmer dwaalde, en welks onbedriegelijke getuigenis zijne zaligheid vergrootte. Nu vinden wij, helaas! maar

al te veel uit een loopende gesteldheden van dien inwendigen getuige en regter, meestal bewijzen van onzen diepen val en treurige verbastering.

Ik kan wel niet alle verschillende wijzigingen optellen of nagaan. Deze toch zijn zoo onderscheiden, als de aanleg en gesteldheid der menschen en de toestand, waarin zij geplaatst zijn, verschilt. Gaarne wil ik echter het een en ander noemen, dat hier opmerking verdient.

De groote moeilijkheid in deze zaak, waaruit zoo vele ongelegenheden en scheeve beoordeeling van zich zelve voortkomen, is daarin gelegen, dat partij, getuige en regter in één' persoon vallen. Hierdoor wordt de daad niet naar behooren voorgesteld en opgegeven, noch onpartijdig beoordeeld, en door den regter dikwijls, o! zoo dikwijls, noch naar waarheid, noch naar regt het vonnis geveld.

Aan de gunstige zijde verdient hier genoemd te worden *een goed en onergerlijk* geweten, hetwelk onze daden met derzelve beginselen en bedoelingen goedkeurt en prijst.

en niet gekweld wordt door het verwijt van kwalijk gehandeld te hebben. Een *verlicht* geweten, dat door het Woord en den Geest van God eene heldere en geoefende kennis gekregen heeft van hetgeen den mensch, den Christen, in zijnen stand en zijne betrekking geoorloofd en niet geoorloofd is. Een *getrouw, waarschuwend* geweten, dat ligt door goede indrukken getroffen wordt, en naar behooren onderrigt en waarschuwt. Een *teeder, naauwgezet* geweten, dat het met zich zelve naauw neemt, met hetgeen geoorloofd en ongeoorloofd is, dat ligt klopt en herinnert, wat er geschreven staat. Een *gereinigd* geweten, dat door het geloof gereinigd, de zalige bewustheid omdraagt, van in Jezus' bloed gewasschen te zijn van de zonde.

Aan de andere zijde komt hier als ongunstig in aanmerking, een *kwaad of ergerlijk* geweten. Wie de kloppingen van dien inwendigen getuige en regter geen gehoor geeft, anders handelt dan pligt en roeping in de omstandigheden en voorvallen des levens gebiedt, die heeft zoodanig een geweten.

Dwalend is het geweten, als men over het geoorloofde of ongeoorloofde eener daad een oordeel velt, dat niet met de uitspraken van rede en Godsdienst overeenstemt. *Twijfelend* is het geweten, als wij in het onzekere zijn, wat van ons gevorderd wordt, en tusschen twee uitersten weifelen en in tweestrijd staan, niet wetende wat wij doen of laten moeten. *Zwak* is het geweten, als wij licht worden afgetrokken en niet vast zijn in de overtuiging van onzen pligt. *Ruim* noemt men het geweten van iemand, die van geene naauwgezetheid weet. Wie zorgeloos, zonder nadenken, omtrent zijne hoogere belangen daar henen leeft, die krijgt een *on gevoelig* geweten. Zoekt men de werkingen van het geweten te ontwijken, deszelfs inspraak te onderdrukken en het te doen insluimeren, het wordt dan ligt een *slapend* geweten. Hebben wij iets gedaan dat wij niet mogten doen, of nagelaten wat onze pligt voorschreef, dan klopt in ons een *onrustig* geweten, en wij kunnen het ons niet verbergen, mijn geweten is *bezoedeld*. Klimt dit zelfsverwijt tot verfoejing van zich zelve.

dan wordt het een *veroordeelend*, ja wel eens een *pijnigend en zich zelven vervloekend* geweten. Of is hooggaande ongevoeligheid de kwaal des gewetens, zoodat de hardslapende zondaar nauwelijks te ontnuchteren is, en geene beloften of bedreigingen hem tot ernstig nadenken brengen kunnen, dan noemt men het een *verhard* geweten. Is het geheel verstokt en verstaald, dan zou men het wel met Paulus kunnen noemen, *eene conscientie met een brandijzer toegeschroeid* (1). Dan wordt de ontrustende stem der waarschuwing geheel onderdrukt en verhinderd, zich te laten hooren, even als in een ziek ligchaamsdeel, door verdooving van eene zenuw, het gevoel der smart onderdrukt wordt. Voor zulk een uiterste ligt de mensch bloot, die de werkingen van het geweten wederstaat en zich in het kwade verhardt. Wie deinst niet met huivering terug voor zulk eene diepte des verderfs!

(1) 1 Timoth. IV: 2.

TWEEDE AFDEELING.

HOE MOETEN WIJ, NAAR GODS BEDOELING,
VOLGENS ZIJN WOORD, EN OVEREENKOMSTIG
ONS WAAR BELANG, OMTRENT HET
GEWETEN VERKEEREN?

Uit het een en ander, dat wij overwogen, is ons gebleken, van welk een belang het geweten is. Het worde steeds door ons gewaardeerd, als een geschenk van Gods wijsheid en liefde, waardoor Hij ook nog in de tegenwoordige gesteldheid des menschedoms, gedurig in stilte spreekt en werkt tot weêrhouding, tot teregtbrenging en zaligheid. Wie kan het optellen, wat al zonden daardoor belet en gebreideld zijn, wat al kwaads daardoor weêrhouden werd? Die stille getuige en inwendige regter heeft verhinderd, dat de Heidensche wereld tot een spelonk van gruwelen, tot een verblijf van boosdoeners wierd: want het geweten sprak luider, dan de stem der priesters, die slechts gaven en offeranden eischten, om de gewaande goden te believen. Hield eens die verborgen getuige en regter zijne kloppingen terug, wat

zou er worden van eene wereld, die in het booze ligt? De aarde zou door de pest der zonde veranderen in een voorportaal der hel. En wordt er nog, te midden van zoo veel verbastering, iets menschlievends en edels verrigt, iets goeds en groots tot stand gebracht, dat dikwerf alleen God en Zijne Engelen tot getuigen heeft: ook dat mag voor een goed deel uit de werking des gewetens worden afgeleid. Hoe gelukkig dus, dat wij en alle onze medemenschen in ons een geweten hebben, dat wij overal met ons nemen. Danken wij daarvoor onzen Schepper en Vader in den hemel. Maar vooral, laat ons streven, om het geweten, dien trouwen reisgezel des levens, steeds ten vriend, en nimmer tot vijand te hebben. Voor de rust des harten, voor het genoegen en geluk des levens, voor de vrijmoedigheid des gebeds, en de blijmoedigheid der hope in de ure des doods, en bij de gedachte aan het aanstaande oordeel is dit dringend noodzakelijk. Immers, het is de getuige, die vroeg of laat spreken zal, de aanklager, die wij niet altijd ontvlugten kunnen, en de inwendige regter, die

ons het toekomend vonnis, het vonnis, dat voor de eeuwigheid beslissen zal, voorloopig doet hooren. Het doel, waartoe God het geweten gegeven heeft, is gelegen in waarschuwing, beschuldiging en bedreiging, tot onze bekeering en behoudenis. Hoe zal dat doel bereikt worden, indien wij niet naar hetzelfde hooren? En welke ontzettende gevolgen zal het hebben, bijaldien wij niet naar het geweten luisteren? Wij zullen dan met de wereld veroordeeld, onherroepelijk veroordeeld worden. Het zal ons zoo veel te meer een knagende worm zijn, naar mate het meer bij ons te vergeefs gesproken heeft, en te laat ontwaakt, om terug te kunnen keeren!

Om zulk een rampzalig einde voor te komen, en dat onheil van onze zielen af te keeren, wil ik met u nagaan, hoe wij ons naar Gods bedoeling, volgens Zijn Woord, en tot ons waar belang, omtrent het geweten gedragen moeten. Veel is er, dat hier behartiging verdient. In een boekje als dit, kan men niet alles aanvoeren, en dit behoeft ook niet. Het zal wel toereikende zijn, het

een en ander te herinneren. Doch vóór alle dingen moet ik de aandacht vestigen op de groote hoofdzaak van het Evangelie , op Jezus Christus die ons van God geworden is tot wijsheid, regtvaardigheid, heiligmaking en verlossing, en n het geloof in Hem aanprijzen, als het beginsel, waaruit alles moet voortvloeijen. Zonder het geloof is er geen kracht des levens in ons, om den tegenstand der verdorvenheid te overwinnen. Niets is er dat dien invloed kan oefenen, dan het geloof alleen; het geloof, hetwelk de Heilige Geest, door het woord des Evangeliums, in het harte werkt, en tot een levend beginsel doet worden van willen en handelen. Dat geloof loutert en reinigt het gemoed, en zonder hetzelfde kunnen alle opwekkingen en vermaningen, noch ter harte genomen, noch ook regt gebruikt worden. Gods Woord beveelt ons *de reinigheid onzer zielen in gehoorzaamheid der waarheid, door den Geest* (1). Het wijst ons aan, de zamenvoeging van *het reine hart en een ongeveinsd geloof*, beide onontbeerlijk voor *eene goede consciëntie* (2).

(1) 1 Petr. I: 22.

(2) 2 Timoth. I: 5.

Het wekt ons op tot *de vraag eener goede conscientie voor God* (1), welke ons van de opregtheid onzer verbindtenis aan God en Christus getuigenis geeft, en niet maar met den uiterlijken doop en de belijdenis doet tevreden zijn. Wij worden door hetzelfde vermaand, *om onze conscientien door het bloed van Christus te reinigen van doode werken*, d. i. levenlooze, koude pligtsbetrachtingen en godsdienstoefeningen, *om den levenden God te dienen* (2).

De innerlijke grond des gemoeds moet door het geloof in Christus en de kracht van den Heiligen Geest vernieuwd worden, zoodat wij door de liefde van Christus gedrongen worden om God te dienen; wij met het ontwaakt, beschuldigend en veroordeelend geweten tot Hem komen als onzen Middelaar, bij Hem onze éénige bedekking en verbergings zoeken, ons met God laten verzoenen, en in Hem onze vrede hebben. Dan is het ons in opregtheid te doen, om anders te worden, zoo wel om rein als zalig te worden. Zoo lang dit ééne magtige beginsel, geloof aan God

(1) 1 Petr. III: 21. (2) Hebr. IX: 14.

genade in Christus, ons niet doordringt en bezielt, zijn alle raadgevingen en lessen, om het geweten gerust te stellen en te reinigen, weinig voldoende. Doch, waar dit geloof leeft en werkt in het hart, daar zal men op de kloppingen van het geweten acht geven, en die stem van God in het binuenste, naar Zijne bedoeling, tot bevordering van het waarachtig welzijn gebruiken.

Na dit vooraf herinnerd en aanbevolen te hebben, wil ik het een en ander noemen, waarvan zich ieder, die zijn geweten, volgens Gods bedoeling, tot zijn waar belang wenscht te gebruiken, met vrucht kan bedienen.

§ 1.

*Wij moeten het geweten nimmer
wederstaan.*

Wie zijn geweten naar behooren zoekt te bezigen, die moet voor alle dingen toezien, dat hij het nimmer wedersta, maar late spreken en aan die inspraak gehoor geve. Er is eene rampzalige gewoonte, helaas! al te zeer bekend onder de menschen, de kunst om

het geweten in slaap te wiegen en deszelfs werking te verdooven. Zal ik ze noemen, die heillooze middelen, welke de vindingrijke ligtzinnigheid heeft uitgedacht, en die de bedwelmende zorgeloosheid zóó gaarne bezigt? Als men zich om de uitspraken van het geweten niet bekommert, deszelfs verwijten zich liever getroost, dan afstand te doen van de zonde. Als men de eenzaamheid vliedt, verstrooiingen zoekt, de openbare godsdienst, en het lezen van Gods woord schuwt, of wel tot bedwelmende dranken en luidruchtige vermaken, de toevlugt neemt: als men doch wie noemt het al bij name, waardoor men die stem in het binnenste poogt te onderdrukken en tot zwijgen te brengen? Ongelukkig zij, die aldus zichzelf vergeten. Door iedere aanwakking worden de indrukken, die het geweten geeft, sterker, met iederen tegenstand zwakker en flauwer. De eerste zonde kost dikwerf moeite, eene tweede laat zich ligter bedrijven. Zoo komt men van kwaad tot erger. Zoo ijlt men het oordeel der verharding te gemoet, en wee onzer, zoo Gods Engel niet waakt over onze zielen!

Mag ik eene gelijkenis gebruiken? Ziet daar een jongeling; zonder ervaring of leidsman, doch met een gevoelig geweten treedt hij op de gladde baan des levens. Daar randt de verleiding hem aan, en hij bezwijkt in hare strikken. Nu verheft het geweten, die regter in het binnenste met nadruk zijne stem, en vertoont hem de bedrevene misdaad in al derzelve afschuwelijke zwaarte. Hoe schaamt hij zich voor zichzelf, en weet zich van angst nauwelijks te bergen. Op nieuws randt de verzoeking hem aan in nog bevalliger gedaante, en zoo het hem voorkomt dringender en sterker. Hij herdenkt zijn vorig berouw en angsten, en zoekt de aanlokselen te wederstaan. De hitte der verzoeking klimt, het gevaar wordt dringender, en andermaal bezwijkt hij. Ook nu laat zich het geweten hooren, maar niet zóó luide, angst vervult zijnen boezem, doch niet zóó folterende. Hij herhaalt zijn misdrijf. Hij wordt vermaand, gewaarschuwd, bedreigd, — niets kan baten. Het geweten wordt doof en ongevoelig, welhaast zwijgt het door gewoonte van zondigen geheel, terwijl de jongeling zich

verloopt in ongeregeldheid en schande.
 Met regt ergert u het gedrag van zulk eenen
 onwaardigen. Gij veracht en verfoeit hem ;
 maar een ieder zie toe , dat hij niet zijn eigen
 vonnis uitspreekt. Wie de stem van zijn ge-
 weten wederstaat , is hij wel ongelijk aan dien
 jongeling ? Als het geweten in het binnenste
 ons aanklaagt en zegt , dat wij nog niet zijn ,
 die wij wezen moeten , dan vleit men zich
 wel met de hope , dat wij eenmaal beter zul-
 len worden ; maar dit noodlottig uitstel kan
 zoo ligt doodelijk worden. Denkt aan den
 Romeinschen Landvoogd Antonius Felix. Toen
 hij Paulus hoorde spreken van regtvaardigheid
 en matigheid en het toekomend oordeel , werd
 zijn geweten wakker. Doch in plaats van aan
 deszelfs inspraak gehoor te geven , zocht hij
 die vrees te verwijderen , en zeide tot den
 man , die hem aldus in zijn binnenste had
 aangetast , *voor dit maal ga heen , en als ik
 gelegenen tijd zal hebben bekomen , zoo zal
 ik u tot mij roepen* (1). Die gelegen tijd is ,
 voor zoo ver wij weten , nimmer gekomen.
 Zoo kan men het geweten , voor een oogen-

(1) Hand. XXIV : 25.

blik wakker gemaakt, wederstaan en doen insluimeren, om ten laatsten in den doodslaap over te gaan. Huivert gij op die gedachte, en wilt gij daartegen u zelve in veiligheid stellen, zoo beschouwt en gebruikt het geweten naar behooren. Die getuige onzer daden, die innerlijke regterstem is in de hand van God een krachtig middel ter bekeering. Wanneer het ontwaakt, dan bedient God zich van hetzelfde, om ons te weerhouden van het kwade, om ons de zonde tegen, en van haar los te maken. O! laat ons dan toezien, ook als de zonde lokt en vleit, dat wij het geweten nimmer aanzien, als een' lastigen getuige, waarvan wij ons gaarne zouden willen ontslaan. Geven wij het veeleer den tijd tot stil nadenken, en luisteren wij naar deszelfs kloppingen en wenken, om die zonder tegenstreven op te volgen en te doen. Gevoelen wij, dat het geweten ons aanklaagt en veroordeelt: wij moeten het dan laten uitspreken, geene ijdele uitvlugten of bedekselen te baat nemen, met schuldbelijdenis voor God komen, niets verhelen, en in het binnenste geen bedrog voeden. De verloren zoon in de gelijkenis sprak,

toen hij tot zichzelf kwam: *ik zal opstaan en tot mijnen vader gaan, en ik zal tot hem zeggen: vader ik heb gezondigd tegen den hemel en voor u* (1). En hij volvoerde dat besluit zonder eenig uitstel. Zoo ook moeten wij, waar het geweten spreekt, dien innerlijken aandrang zonder aarzelen opvolgen, met ongeveinsde schuldbelijdenis op de lippen en in het harte. *Indien wij onze zonden belijden, God is getrouw en regtvaardig, dat Hij ons de zonde vergeve, en ons reinige van alle ongerechtigheid* (2), dus getuigt de Apostel Johannes. Doch, opdat dit geen slaapmiddel worde voor het geweten, zoo laat ons niet vergeten, wat dezelfde Apostel er op laat volgen: *mijne kinderkens! ik schrijf u deze dingen, opdat gij niet zondigt* (3). Het inzien en belijden van het verkeerde moet hand aan hand gaan met het haten en nalaten daarvan. De wijze taal van Salomo (4) worde nooit uit het oog verloren: *die zijne overtredingen bedekt, zal niet voorspoedig zijn, maar die ze bekent en*

(1) Luk. XV: 18. (2) 1 Joh. I: 9.

(3) 1 Joh. II: 1^a. (4) Spreuk. XXVIII: 13, 14.

laat, zal barmhartigheid verkrijgen. Welgelukzalig is de mensch, die geduriglijk vreest, maar die zijn harte verhardt, zal in het kwade vallen.

§ 2.

Wij moeten tegen misleiding des gewetens op onze hoede zijn.

Er is geene misleiding zóó gevaarlijk, als die des gewetens. Men is dan gerust, terwijl men alle reden had tot onrust. Men leeft dan in schijnbare kalmte, onbezorgd en met zich zelve voldaan daar heen. Men wordt geene beschuldiging noch wroeging in het binnenste ontwaar, hoewel zijne gezindheid en wandel aan de wetten van God getoetst, als ijdel en zondig moeten beschouwd worden. Op die wijze misleidt men zich zelve, en is men gerust; doch het is eene gevaarlijke gerustheid, over welke Gods Woord een wee uitspreekt. Zoodanig was de toestand van het grootste gedeelte des Joodschen volks in de dagen, toen de Heer Jezus omwandelde onder hen. Hij, de Heiland der

wereld, weende over de jammeren die hen bedreigden, en nog meer over de zonden, waaruit zij voortkwamen, doch zijne meeste tijdgenooten vreesden geen kwaad. De Schriftgeleerden waanden zich in het bezit van den sleutel der echte godsdienstige kennis. De Farizeën waren trotsch op hunne gewaande heiligheid. De Sadduceën, die aan hemel noch hel geloofden, zagen hunne rijkdommen aan, als belooning hunner deugd. Het gros der natie, dat zich aan zijne blinde leidlieden overgaf, hield zich met uitwendige vroomheid tevreden, ja verhief zich op zijne stoffelijke deugd, en meende door offers en tienden en andere plegtigheden bij God aangenaam te zijn. Hierdoor was hun geweten in rust; zij gaven op den tijd der bezoeking geen acht en bekenden niet, hetgeen tot hunnen vrede diende. Soortgelijke ongelukkige menschen vindt men ook onder de belijders van het Evangelie, in allerlei standen. Er zijn, die bedriegelijk, valsch, onregtvaardig handelen, en over zich zelven voldaan zijn. Zij gevoelen geene aanklagt des gewetens en zijn geheel blind voor hunne

gebreken, of verontschuldigen zich daarmede, dat men in hunnen stand en kring niet anders kan handelen. Daar is b. v. een verkwister en lediglooper, die zijn huisgezin doet ten gronde gaan, zijnen tijd met nietswaardige dingen doorbrengt en verbeuzelt. Doch hij bekommert zich deswege niet, dewijl hij zich wijs maakt: ik leef overeenkomstig mijnen stand en mijne betrekkingen; ik ben niet gehouden aan iemand rekenschap van mijnen tijd, of verantwoording van mijne bezittingen, van mijne inkomsten en uitgaven te doen. Op soortgelijke wijze is het gesteld met den geldgierigen, wraakzuchtigen, hoovaardigen, met den slaaf der wellust, ja met iederen zondaar op zijne wijze. Men dringt zich zelve op: het is toch zulk eene groote zonde niet, — deze en die doet het ook, — mijn beroep, de tijd laten mij niet toe anders te handelen, — men kan het in de wereld niet altijd zóó naauw nemen. Het kwaad, aan hetwelk men schuldig staat, wordt met eene schoone verw gekleurd, zoodat het zich als eene onbeduidende, ligt vergeeflijke zwakheid, zoo niet als eene deugd voordoet. Zoo

zoekt men verschooning en bedekselen van het kwade. Zoo misleidt men zich zelven. Men is tevreden en onbezorgd, daar men meent, naar zijne overtuiging en licht te wandelen. Doch het is eene doodelijke gerustheid, daar men alle reden heeft om bekommerd te zijn.

Van waar die jammerlijke misleiding, dat rampzalig zelfbedrog? Van waar, dat zoo velen bij een leven naar den vleesche, evenwel met zich zelven voldaan en onbekommerd zijn, als of zij de braafste menschen waren? Doorgaans komt dit voort uit aardschgezindheid en wereldliefde, waardoor de smaak en lust voor hogere dingen ten eenenmale verstompt wordt en ongevoelig verloren gaat. Niet zelden wordt dit veroorzaakt door onkunde, zoodat men geheel geen inzien heeft in den geestelijken aard en in de uitgebreidheid der eischen van het Evangelie. Terwijl hun gedrag uitwendig geregeld, onberispelijk, soms zelfs loffelijk is, bekommeren zij zich niet om de vernieuwing van den geest hunnes gemoeds. Zij zeggen bij zich zelven: ik ben rijk en verrijkt geworden, en heb geens

dings gebrek. Zij sluiten moedwillig de oogen , of verdonkeren dezelve, gelijk men zijne zintuigen niet wel gebruiken of bederven kan. Hun geweten, door eigenliefde verblind, ziet het dwaallicht voor starren aan, en laat hen om die reden met rust. — Valt dit boekje in handen van iemand, die tot hier toe tevreden met zich zelve voortleefde, hij sta een oogenblik stil en denke na. Beproeft en oordeelt uzelf, opdat gij niet veroordeeld wordt. Hebt gij rust in uw binnenste, ook bij de gedachte aan de eeuwigheid, zoo wilt dan onderzoeken, op welke gronden die rust steunt. Toetst die aan het onfeilbaar onder- rigt van Gods Woord, en ziet toe, dat gij niet door eenen ijdel waan uw geweten in slaap wiegt, om eens met bedrogene verwach- ting de eeuwigheid in te treden.

§ 3.

*Wij moeten streven naar een ver-
licht geweten.*

Willen wij te zekerder tegen misleiding des gewetens op onze hoede zijn: het is dan

noodig, dat wij zorg dragen, om ons geweten te verlichten, en uit hetzelfde alle duisternis en vooroordeel te verdrijven. Het geweten, dat God ons gegeven heeft, zou nimmer dwalen, bijaldien wij het licht, dat ons bestraalt, steeds naar behooren gebruikten. Doch daar dit van ons, zondige stofbewoners, ligt verzuimd wordt, moet men waarschuwen tegen een bevooroordeeld en duister geweten, en opwekken, om te staan naar een verlicht geweten. Hieraan ontbreekt het veelal, dat de menschen door onkunde niet regt weten, wat goed of kwaad is, voor geoorloofd houden, wat den Christen niet vrijstaat en onbetamelijk is. Van daar zoo vele misvatting en dwaling, zelfs bij opregte en welgezinde menschen. Die onkunde kan meer of minder verschoonlijk wezen, zoo als uit de volgende voorbeelden blijken kan. Toen Faraö Saraï wegnam, zondigde hij uit onkunde, meenende, dat zij Abrams zuster was, en echter sloeg de Heere Faraö met zware plagen, ter oorzake van Saraï, Abrams huisvrouw (1). Abimelech zondigde uit onwetendheid, toen hij Sara weg-

(1) Gen. XII: 17.

nam; de Heere zelve zeide tot hem in den droom: *Ik heb ook geweten, dat gij dit in opregtheid uws harten gedaan hebt* (1). Niettemin schijnt hij in zijn geweten eenige beschuldiging gevoeld te hebben, toen hij tot Abraham zeide: *wat hebt gij ons gedaan? en wat heb ik tegen u gezondigd, dat gij over mij en over mijn koningrijk eene groote zonde gebragt hebt?* (2) Zoo kan men door gebrek aan behoorlijk onderzoek en verlichting des gewetens, uit onkunde zondigen. Ook gebeurt het wel eens, dat het geweten dwaalt, en men meent volgens hetzelfde te handelen, terwijl het juist integendeel verre daarvan af is. Zoo ging het Saulus, den woedenden vervolger der weerlooze Christenen. *Ik meende waarlijk* — dus sprak hij daarvan naderhand — *bij mij zelve, dat ik tegen den naam van Jezus van Nazareth vele wederpartijdige dingen moest doen* (3). Doch had hij de zaak van Christus onbevooroordeeld onderzocht, de Profeten, die van Hem getuigden, geraadpleegd,

(1) Gen. XX: 6. (2) Gen. XX: 9.

(3) Hand. XXVI: 9.

op Zijn leven en wonderwerken naar behooren acht gegeven: er is geen twijfel aan, hij zou dan meer naar den wijzen raad van Gamaliël, dan naar de stem zijner driften geluisterd, en zich het verwijt bespaard hebben: *ik ben niet waardig een Apostel genoemd te worden, daarom, dat ik de gemeente Gods vervolgd heb* (1). Wij zien hieruit, dat men hij het volgen van een dwalend geweten, daarom nog niet onschuldig is. Dan althans zeker niet, wanneer die dwaling kon worden voorgekomen of genezen. En hiertoe, gij gevoelt dit ligtelijk, is het dringend noodig de *zinnen te oefenen* in het woord der gerechtigheid, *tot onderscheiding beide des goeds en des kwaads* (2). Daardoor wordt men beveiligd tegen dwaling in de beoordeeling van zijnen pligt. En zonder dit middel is er geene verlichting des gewetens mogelijk.

Er kunnen bovendien twijfelachtige omstandigheden en voorvallen zijn, waarin men zich in onzekerheid bevindt, wat men doen of laten, kiezen of verwerpen moet. Vol-

(1) 1 Cor. XV: 9. (2) Hebr. V: 14^b.

gens Romeinen XIV, was er onder de eerste Christenen twijfel en verschil van meening, omtrent het al of niet verbindende der Mozaïsche wetten, en de geoorloofdheid van sommige spijsen, Zoo kan de gemoedelijke Christen, die een naauwgezet, teeder geweten heeft, ten aanzien van vele gewoonten en uitspanningen, in twijfel en onzekerheid verkeeren. Eveneens kunnen er bedenkingen en twijfelingen zijn omtrent het Avondmaal, den eed, de uitgestrektheid van het oefenen van weldadigheid in betrekking tot iemands tijdelijk vermogen, en het behoorlijk zorgen voor de zijnen. Het spreekt van zelve, dat de inzichten van den eenen, niet juist volkomen gelijk kunnen zijn met die van den anderen. Het onderscheid van iemands aanleg, verschil van geaardheid en opvoeding, oefent hier eenen merkbaren invloed. Daarenboven zijn de omstandigheden en betrekkingen ook zeldzaam ten volle gelijkvormig. Het voorbeeld en de handelwijze van den eenen, kan dus geen maatstaf of rigtsnoer voor den anderen zijn. In zulke twijfelachtige gevallen moet men trachten te komen tot *volle ver-*

zekerheid in zijn eigen gemoed (1). Eer men zoo ver gekomen en ten volle in zijn eigen gemoed verzekerd is, moet men nooit iets doen tegen zijn geweten; maar de wijze les van Paulus ter harte nemen: *al wat uit den geloove niet is, dat is zonde* (2). Om tot die vaste zekerheid en volle overtuiging te komen, moeten wij zoeken te weten, wat in elke betrekking en omstandigheid van ons gevorderd wordt, en leeren de Goddelijke bevelen op bijzondere gevallen toe te passen. Daartoe moeten wij Gods Woord ernstig en gedurig onderzoeken, het wederom en bij herhaling lezen. Daartoe moeten wij op het voorbeeld van Christus letten, opdat het gevoelen, hetwelk in den Heer was, ook in ons zij en in ons overvloedig worde. Hierbij moeten wij letten op den weg der Voorzienigheid, waarin wij geleid worden, en de wenken, die ons voorkomen, zorgvuldig ter harte nemen. Kan het voegzaam geschieden, men plege raad met verstandige en godvruchtige menschen, doch zoek hen ook den geheelen toedragt der zaak juist en onpartijdig

(1) Rom. XIV: 5. (2) Rom. XIV: 23.

voor te stellen, opdat zij uw gewetensbezwaar beoordeelen en geschikte teregtwijzing geven kunnen. Boven dit alles, zoekt den Heer te kennen op alle uwe wegen. Smeekt ernstig om het ontdekkend licht van den Heiligen Geest, en volgt met getrouwheid de leiding van dien goeden Geest. De betuiging van David: *Heere! maak mij uwe wegen bekend, leer mij uwe paden; leid mij in de waarheid* (1). *Leer mij uw welbehagen doen, want Gij zijt mijn God; Uw goede Geest geleide mij in een effen land* (2), en andere soortgelijke beden in de Psalmen, moeten dan in het hart en op de lippen zijn. Zulke middelen strekken tot verlichting des gewetens. Wie dezelve naar behooren bezigt, voor hem zal in de duisternis des gewetens een licht opgaan, waardoor hij komt tot eene geruststellende verzekering van plicht en roeping, om zonder angstvallig gewetensbezwaar, in voorkomende gevallen, met vaardigheid en vastheid van beginselen te handelen.

(1) Ps. XXV: 4, 5^a. (2) Ps. CXLIII: 10.

§ 4.

*Het geweten moet gereinigd worden
van de zonde.*

Reiniging des gewetens, wie onzer behoeft die niet? Keeren wij slechts tot ons zelve in, en slaan wij het oog op het verledene. Herdenken wij den vervlogen' leeftijd, van onze vroegste jeugd tot op dit oogenblik. Vragen wij het dien getuige, welke wij binnen in ons hebben, hoe wij ons leven doorbragten? Laat de inwendige regter het ons zeggen, of hij ons veroordeelen dan vrij spreken moet. Brengen wij voor de vierschaar des gewetens ons gedrag omtrent God, ons aandenken aan Hem, onze liefde tot Hem, onze tevredenheid in Zijne bestellingen, onze erkentenis voor Zijne gunstbewijzen, onze onderwerping aan Zijnen wil, onze gehoorzaamheid of weerstreving, ons volgen van Hem, ons vertrouwen op Hem. Herinneren wij ons, hoe wij ons gedroegen omtrent ons zelve, of wij ons door onze driften lieten wegslepen, dan of wij het kwade overwonnen door het goede, door reinheid, zachtmoedigheid en liefde.

Herdenken wij ons bestaan en gedrag omtrent onze medemenschen, onze huisgenooten, aanverwanten, meerderen of minderen, en allen, tot wien wij in eenige betrekking stonden of nog staan. Hebben wij hen lief gehad, gelijk ons zelve? Hadden zij aan ons nut en vreugde te danken, of hebben zij redenen, om zich over ons te beklagen?

Sla op het boek van uw geweten;
 Bedek, mijn ziel! geen enkel blad:
 En, op den registerstoel gezeten,
 Beoordeel streng uw levenspad.

Als mensch, als burger en als Christen,
 Weeg' op uw hart die strenge pligt!
 Met doen en laten moet gij twisten;
 Of 't heeft geërgerd, dan gesticht.

Wie zou die harde taak niet vreezen,
 Die al zijn zwakke zijden kent?
 Wie niet beschaamd en treurig wezen,
 Die 't oog naar duizend vlekken wendt?

Zoo klein 't geloof! zoo zwak de liefde!
 Zoo weinig hoop in treurigheid!
 Zoo luttel moeds, als 't onheil griesde!
 Zoo zeldzaam tot den dood bereid!

Zoo veel der wereld nog gegeven!

Een schat voor 't eigen ik besteed!

Wat al verzuimd? waar niet misdreven?

Wat zag Hij niet, die alles weet? (1)

Indien wij aldus ons geweten laten spreken, hoe vele stemmen verheffen zich dan, om ons te beschuldigen! Wie is er, die hierbij niet met schaamte betuigen moet: *ik ben bekommerd van wege mijne zonde* (2). *Zoo Gij, Heere! de ongeregtigheden gadeslaat, Heere! wie zal bestaan?* (3) Het spreekt dus van zelve, dat wij reiniging van de schuld der zonde noodig hebben, zal ons geweten gerust zijn. Zoo lang de bewustheid der zonde den mensch kwelt; zoo lang het breede register der zonde tegen hem getuigt, denkt hij aan God met beving, ontvlugt hij Hem als een wreker aan zijne wederpartijders, *is hij als eene voortgedrevene zee, die niet kan rusten en welker baren modder en slijk opwerpen* (4), waar hij staat,

(1) H. VAN ALPHEN, Nieuwjaarslied. Proeve van Liederen en Gezangen, bl. 64. In de uitgave van Mr. J. J. D. NEPVEU, III 63, alwaar in plaats van *vlekken* gelezen wordt *plekken*.

(2) Psalm XXXVIII: 19^b. (3) Psalm CXXX: 3.

(4) Jesain LVII: 20.

zit of nederligt, alom wordt hij vervolgd door zijnen geheimen beschuldiger. In voorspoed bederft een beschuldigend geweten alle genoegens, in tegenspoed mist men den zoeten troost, die een gerust geweten schenkt, en in het veege uur van sterven, ach! de angsten des doods, hoe fel en bitter ook, zijn niets bij de folterende knaging van een veroordeelend geweten!

Hoe moet het ons dan met dankzegging aan God verheugen, dat de reiniging des gewetens mogelijk en verkrijgbaar is, dat er bij God in Christus vergeving is, en een iegelijk die in Hem gelooft, geregtvaardigd zal worden! Hoe dierbaar wordt ons nu het kruis, waaraan de Heer stierf tot verzoening! Wij zien daarin niet slechts het opgericht teeken en zinnebeeld, maar het middel, ja den grond en den prijs der verlossing en schuldvergiffenis. Daar vinden wij zuivering van onze bevleete gewetens door het bloed van Jezus Christus, Gods Zoon, hetwelk reinigt van alle zonde. Men moge rust zoeken voor het geprangde geweten in verbetering, in boete, in tranen, in kasting, of zelfs in trouwe vervulling van gods-

dienstpligten. Het is alles ijdel en vruchte-
loos! Christus, Christus alleen, die als een
heilig Lam voor de zonde geofferd werd;
Christus is magtig, om ons voor altoos te
verlossen van den angst des gewetens, door
reiniging van de zonde.

Er leeft een voorspraak, die nooit weigert,
Naast zondaars in 't gerigt te staan;
Schoon zelfs hun schuld ten hemel steigert,
Hij stierf; stond op; en heeft voldaan.

Geloof in Jezus! uw belangen
Zijn veilig in zijn schoot gelegd;
En 't vonnis, dat gij staat te ontvangen,
Is louter goedheid, enkel regt (1).

Zalig allen, die langs dezen weg reiniging
voor hun geweten gezocht en gevonden heb-
ben. Zalig ook, die na iedere ontrouw en
afdwaling, van nieuws wederkeeren, om bij
ootmoedige schuldbelijdenis en afstand van het
kwade, reiniging te zoeken van het bevleete
geweten. In voorspoed smaken zij het goede
met dubbel genot. Zelfs ramp en leed kun-

(1) VAN ALPHEN, Nieuwjaarslied, *ibid.* bl. 66, en
Nieuwe uitgave, III D., bl. 70.

nen den inwendige vrede niet rooven, den vrede Gods in eene gereinigde conscientie. Zij ondervinden het hier reeds op aarde, dat Gods beloften waarachtig zijn, want gereinigd door het bloed van Christus van alle zonden, en vernieuwd naar den inwendigen mensch, zijn zij zalig in hope, en bij het naderen van den dood kunnen zij juichen: *wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? Er is geene verdoemenis voor degenen, die in Christus Jezus zijn. Geregtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben wij vrede met God door onzen Heer Jezus Christus!* (1)

§ 5.

Wij moeten ons oefenen een goed geweten te hebben en te bewaren.

Als niets van dat alles, waardoor men zich in het oog der wereld verachtelijk maakt, ons aankleeft: als men zich van geen opzettelijk kwaad bewust is, en niemand met grond ons iets verwijten kan, zoodat wij onbe-

(1) Rom. VIII: 33^a, 1^a en V: 1.

schroomd op ons en rondom zien kunnen, dan hebben wij een goed geweten voor de menschen. Maar dit is niet genoeg. Wij moeten ook, en dit zegt oneindig meer, een goed geweten voor God hebben. Het bestaat hierin, dat wij God steeds voor oogen hebben, dat het onze toeleg en begeerte des harten is, om God te dienen, aan zijn bestuur ons te onderwerpen, en Hem in alles te gehoorzamen. Beide behoort zamen te gaan. Het eene mag van het andere niet gescheiden worden. Wie omtrent het laatste zich niet bekommert, van hem is ook niet veel verwachting, ten aanzien van het eerste. Een Heidensch Vorst, Constantinus Chlorus, de vader van den beroemden Constantijn den grooten, was zelfs van die gedachte. Deze keizer had onder zijne rijksgrooten en staatsdienaren zoowel Christenen als Heidenen. Om hen op de proef te stellen, vaardigde hij het bevel uit, dat alle Christenen hunne godsdienst vaarwel zeggen en de Heidensche moesten aannemen, of anders zijn hof en dienst verlaten. Eenigen stelden de gunst des keizers boven die van Christus en God, en offer-

den aan de afgoden. Anderen hadden gaarne hun tijdelijk belang veil voor de zaligheid hunner zielen, en bleven getrouw aan het Evangelie hunner belijdenis. Nu riep de keizer deze laatsten met eere terug, en verwijderde met schande en straf, allen die uit gierigheid of eerzucht, het Christendom hadden verzaakt en opgegeven. Hij verklaarde daarbij: wie aan God ongehoorzaam is, kan niet getrouw aan zijnen Vorst wezen; om een goed onderdaan en een naauwgezet dienaar te zijn, moet men tevens vroom en godvreezende wezen (1). Zoo waar is het, dat men niet naar zijn geweten kan handelen, ten aanzien der menschen, bijaldien men dit verzuimt ten aanzien van God. En omgekeerd, wie jegens den naasten onregtvaardig, baatzuchtig, liefdeloos handelt, die kan onmogelijk eerbied, vrees en liefde voor God in het hart hebben, *want die zijnen broeder niet liefheeft, dien hij gezien heeft, hoe kan hij God liefhebben, dien hij niet gezien heeft* (2)? In sommige dingen onberispelijk te zijn en

(1) Algemeene Historie, XIII D., bl. 592.

(2) 1 Joh. IV: 20^b.

anderen te verwaarloozen, is onbestaanbaar met een goed geweten. Wie bij zich de bewustheid omdraagt van wel te doen of wel gedaan te hebben, hetzij hij zich beproeve onder het oog van God, of zijne daden aan het oordeel der menschen onderwerpe, die heeft een goed geweten. Eigenlijk gezegd heeft de volmaakte alleen zulk een goed geweten, en kan er geen goed geweten gevonden worden, zoolang er niemand op aarde is, die goed doet en niet zondigt. Doch hij, wiens geweten gereinigd is door het geloof, en door dat geloof herschapen, in waarheid en opregtheid voor den Heere wenscht te leven; elke zonde in zijne kracht te bestrijden, elken pligt met naauwgezetheid te betrachten; de zoodanige oefent zich dagelijks, om het getuigenis van een goed geweten te hebben, uit vreeze voor God, uit liefde tot God, omdat hij lust heeft den wil van God te doen. Dit is het, wat Petrus bedoelde, toen hij vermaande: *hebt eene goede conscientie* (1), en waartoe Paulus opwekt: *om het geloof te houden en eene goede conscientie* (2). Zulk een goed geweten is hier

(1) 1 Petr. III: 16^a. (2) 1 Tim. I: 19.

op aarde een Paradijs. Er is niets, waarop wij hooger prijs moeten stellen, dan op het getuigenis van zulk een goedkeurend geweten. Daardoor kan de onschuld zich zelfs in boeien verblijden. Daardoor was Jozef als slaaf in Egypte, ja zelfs in de gevangenis gelukkiger dan zijne broeders met een beschuldigend geweten in de aartsvaderlijke tenten. Daardoor kon Petrus vrijmoedig betuigen: *Heere! gij weet dat ik u lief hebbe* (1). Daardoor kon diezelfde Apostel in den nacht, die zijne voorgenomene openlijke regtspleging onmiddellijk voorafging, gerust slapen geboeid met ketenen. Daardoor deden Paulus en Silas midden in den nacht, de akelige kerker-gewelven van Godverheerlijkende liederen weergalmen. Dit was het ook, waardoor Hiskia, bij het bedreigd haastig sterven, zich beroepen kon op zijnen vromen en Gode-behagenden wandel. En zou dit ook niet aan David, in vroeger leeftijd, onder Saul's, Doëg's en anderer mishandeling, dien moed verleend hebben, waardoor hij rustig toog door woestijnen en wildernissen, en zich sterkte in den Heer

(1) Joh. XXI: 17^m.

zijn God? Wie de kinderlijke vrijmoedigheid van een gerust geweten heeft, durft elk een onder de oogen te zien. *Terwijl de godloozen vlieden, waar geen vervolger is, is de regtvaardige moedig als een jonge leeuw* (1).

Zulk een goed geweten wordt niet zonder aanhoudende moeite, opoffering en gedurigen strijd verkregen. Er wordt daartoe veel gebeds en dagelijksche oefening gevorderd. Paulus, die in heiligmaking zoo ver gevorderd was, zeide: *hierin oefene ik mij zelven, dat ik altijd eene onergerlijke conscientie heb voor God en menschen* (2). Wenschen wij zulk een goed geweten te hebben en te bewaren, wij moeten ons dan toeleggen op de regte kennis van onzen pligt, en op deszelfs getrouwe en nauwgezette beoefening. Wij moeten gedurig op onze hoede zijn, waken en bidden. In het groote en kleine moeten wij naar ons geweten luisteren. Nimmer ons iets veroorloven, waardoor wij ons geweten kwetsen of bezoedelen. Zoo deden Daniel en zijne drie vrienden te Babel, toen zij des

(1) Spreuk. XXVIII: 1. 2) Hand. XXIV: 16.

konings tafelgerechten en wijn weigerden, omdat de wet van Mozes verbood allerlei spijs te gebruiken (1). Wie zich in het minste tegen zijn geweten bezondigt, komt ligt in gevaar van grootere afwijkingen. Doch wie tegen de eerste schreden op het pad der ondeugd op zijne hoede is, wordt gewapend tegen zwaardere verzoekingën. Zijn wij nimmer buiten gevaar van zondigen; wij moeten dan steeds op ons geweten acht geven. Niet nu en dan, niet alleen in een bewogen oogenblik; maar *altijd* op deszelfs inspraak letten. De vriendschap met dien inwendigen vermaner moeten we bestendig onderhouden. De Apostolische raad; *beproevende, wat den Heere welbehagelijk zij* (2), moet hierbij onze wegwijzer zijn. Wat *den Heere*, niet ons, niet den menschen, maar Gode welbehagelijk is: dit moeten wij *beproeven*. Eer wij iets doen of laten, en nadat wij het verrigt hebben, moeten wij dit doen. Gij gevoelt het, daartoe is oefening, dagelijksche oefening noodig. Daartoe wordt gevorderd, dat wij op ons bestaan en gedrag behoorlijk letten,

(1) Daniel I: 5--16. (2) Efez. V: 10.

dat wij ons innerlijk zedelijk leven, ons doen en laten vergelijken met de geboden, die God ons gegeven heeft, of gelijk de Bijbel het noemt, dat *wij onze wegen onderzoeken en doorzoeken* (1) (2). Langs dezen weg bekomt men ook een teeder naauwgezet geweten. Of is dit iemand, gelijk den beroemden kerkhervormer Luther, van der jeugd aan eigen, het zal nog meer versterkt, gereinigd en volmaakt worden. Wel hem, die zich aldus oefent om een goed geweten te hebben en te bewaren voor God en voor de menschen. O! dat wij het allen deden! Wij zouden dan in ootmoed en nederigheid, maar tevens in oprechtheid en naar waarheid, die taal van eenen heiligen schrijver de onze kunnen maken: *wij vertrouwen, dat wij eene goede conscientie hebben, als die in alles eerlijk willen wandelen!* (3)

(1) Klaagl. III: 20.

(2) Over de zoo noodzakelijke en heilvolle Zelfbeproeving ga ik hier niet uitweiden; maar verwijs u liever tot het belangrijke Stukje N°. LV.

(3) Hebr. XIII: 18.

Wat is nu de indruk onder het lezen van dit boekje, en wat zal daarvan de vrucht en uitwerking zijn? Heeft uw geweten niet gesproken? Naauwelijks durf ik mij voorstellen, dat er de zoodanigen onder de lezers van hetzelfde zijn zullen. Maar, zoo zij er wezen mogten, moet ik hen waarschuwen: »Ziet »toe, dat niet in iemand van u zij een boos »en ongeloovig hart, om af te wijken van »den levenden God.» Al laat het geweten zich niet hooren, het blijft daar toch in het binnenste huisvesten. Geene magt op de wereld kan dat geweten uit den menschelijken boezem uitroeijen, of de stem van hetzelfde smoren. Het moge een tijdlang zwijgen, het moet en zal eenmaal spreken. Is het niet in gezonde en vrolijke dagen, dan in tijd van ziekte en bezwaar. Is het niet in het leven, dan bij het sterven. Is het niet hier, dan hier namaals. En wat zal het zijn, als de gewaande rust in angst en vertwijfeling overgaat? Wat, als het geweten eerst aan gind-

sche zijde des grafs ontwaakt, voor den regterstoel van Christus, of in dien rampzaligen staat, waar de verterende worm niet ophoudt te knagen, en het verslindende vuur nooit wordt uitgebluscht. — Wie de zaligheid zijner ziele lief heeft, neme dit ter harte!

Zijn er, wier geweten hen veroordeeld heeft, ô! dat zij aan deszelfs kloppingen gehoor geven en hun harte niet verharden. Vleit u zelve niet met ijdele voorwendsels, met de belofte, dat gij eenmaal den regten weg zult inslaan. Stelt niet uit, hetgeen hoe langer hoe moeilijker wordt, en toch eenmaal geschieden moet: zal het bij uw sterven wel met u zijn. Het is gevaarlijk goede indrukken uit te wisschen, het geweten te verkrachten. Lichtelijk valt het in eene doodelijke sluimering, waaruit het niet, dan te laat ontwaakt. Zoekt rust voor uw geweten, en houdt u niet te vrede voor dat gij die gevonden hebt, waar ze eeniglijk, maar ook volkomen te vinden is. Geeft acht op de uitgangen uwer harten, onder gedurige vertegenwoordiging van dat onfeilbaar gerigt vanden Zoon des menschen, waar wij eens in

overeenstemming met ons geweten zullen geoordeeld worden!

Er zullen ook wel zijn onder de lezers van dit kleine geschrift, die alles gereed toestemmen en zeggen: ja zoo behoorde het te zijn; men moet naar de stem van dien innerlijken vermaner luisteren, om alzoo voor God te wandelen. Gij gevoelt daarvan het verpligtende en heilvolle, doch gij moet tevens bij u zelve bezwaard uitroepen: wie is tot deze dingen bekwaam? Vraagt gij dit, zoo moet ik antwoorden: ik niet, gij niet doch laat ons daarom niet wanhopen. Het woord des Heeren is nog niet ingetrokken: *mijne genade is u genoeg, want mijne kracht wordt in zwakheid volbragt* (1). Wie door geloof en liefde met Christus verbonden is en in Hem gevonden wordt, dien zal de noodige bijstand niet ontbreken. Bij oprechtheid en ernst en onder gedurig biddend opzien naar boven, mag hij met Paulus zeggen: *Ik vermag alle dingen door Christus, die mij kracht geeft* (2). En is het, dat wij dagelijks nieuwe tekortkomingen en zonden te

(1) 2 Cor. XII: 9a. (2) Filip. IV: 13.

betreuren hebben, dezelfde bron van reinig-
 making is ook gedurig op nieuw geopend,
 om de rust te herstellen in het binnenste.
 Laat de Geest des Heeren van dage tot dage
 onze harten vernieuwen en heiligen. *En
 dewijl wij hebben eenen grooten Hooge-
 priester over het huis Gods, zoo laat ons
 toegaan met een waarachtig hart, in volle
 verzekering des geloofs (onze) harten
 gereinigd zijnde van de kwade conscien-
 tie (1).* — Ik wensch mij zelve en allen die
 dit boekje lezen zullen, zulk een rein en
 gerust geweten toe. *Dat zij onze roem,
 het getuigenis der consciëntie, dat wij in
 eenvoudigheid en opregtheid Gods, niet in
 vleeschelijke wijsheid, maar in de genade
 Gods in de wereld verkeerd hebben (2).*
 Hiermede leg ik de pen neder, God bid-
 dende, dat deze arbeid Hem welbehagelijk,
 en niet ongezegend zij. En wie gij ook zijn
 moogt, die dit boekje in handen krijgt en
 leest, mogt het uwe betuiging en bede zijn,
 gelijk de mijne:

(1) Hebr. X: 21, 22. (2) 2 Cor. I: 12.

O Vader! daar wij om U heen
Een vlekloos licht aanschouwen,
Wat, dan een rein gewiss' alleen,
Kan ooit op U vertrouwen?
Och geef, dat mijn onrein gemoed,
Ontzondigd in mijns Heilands bloed,
Zich naar uw wetten rigte! (1)

Zulk een rein geweten schenke en beware
ons de God van alle genade, om Zijns Zoons
wil, door den Heiligen Geest! Amen.

(1) Gezang XXIII: 8.